

Lasten Suometar.

— Lukemista Nuorisolle. —

N°. 7.

Maaliskuussa

1857.

Kolmas ristirento.

II.

Filip August ja Rikhard Leijonamieli.

Jo aikaisemmin, kuin Saksan kansa, nimittäin Jerusalemin vielä Kristityiden vallassa ollen, oli paavin kehottuksesta Ranska ja Englanti ristirentoa varustanut. Niiksesä olemaa yritystä oli näiden kansain keskeiset välit ja alinomaiset riidat kuitenkin ajasta aikaan viivyyttänyt ja pian näytti jo siltä, kuin jäisikin koko sotaan lähtö sillessä. Mutta „pyhän kaupungin“ tukituksesta länsimaihin joutunut sanoma ja siitä kansoissa uudelleen kiihtynyt uskon puolustuksen into vaikutti vihdoin sen, että Ranskan ja Englannin hallitsijat täyttivät paaville antaman lupansa. Noudattaaksensa alamaisten yleistä tahtoa sovitettiin muka pakosta nyt keskinäiset riitansa ja päättivät liiton tehtyänsä kewäkesästä vuonna 1190 lähtea kulin joukkonsa kansa Palestinaa pelastamaan. Ranskaa hallitsi tämän tapauksessa kuningas Filip Augusti ja Englantia Rikhardi, siltä nimeltä Ensimmäinen, jota jalon miehuntea vuoski sanottiin Leijonamieliksi.

Wälttääkseen niitä vastuksia, joita edelliset ristirentäjät maitse waeltaessaan olivat saaneet kärsiä, katsoivat he parhaaksi tehdä matkansa meritse. Tätä ristirentäjien aikomusta auttoi Italian merikaupungit Pisa, Genua ja Wenetsia mielellään, lähtien heitä laivoillansa saattamaan matkansa perille; sillä tämän kautta juuri hyötyivät nämä kaupungit rikkaimiksi ja mahtaviksi. Palestina ei näet tyhjinä palanneet kotiinsa, waan toivat sieltä laivat täynnänsä pyhän maan multa kansansa. Sitä ostettiin muka silloin kaikissa Europan maisissa warsin halukkaasti, sillä wastaiselle haudallensa pyhän maan multa jonkun wähäisenkään saadaksensa, oli senaikuiset harrasmieliset Kristityt valmiit hyvänkin hinnan maksamaan, koska sen alla toivoivat ruumiinsa lepääwän rauhallisemmin, kuin kotimaisen turpeen turwissa. Mille warsiinkin, jotka eivät itse olleet Palestinasä käy-

nehet, oli se tieto lohdutuksena, että heitä edes kuoltuansa pyhä multa peittäisi. Samoin tuottiin wettäkin pyhästä Jortanin wirrasta ja tällä pirskoituttivat uskowiiset Kristityt kuolon hetkenä itsiänsä.

Balumiina ollen saivat siis ristirentäjät matkalle, lähtien purjehtimaan Englantilaiset Marseillista ja Ranskalaiset Genuasta; mutta yhteistä päätöstä myöten tuli kumpaisenki sota-joukon Messinan kaupungissa Sifelian saarella yhdistyä toiseensa. Niin tapahtuikin; waan tuskin oli muutamia päiwä yhdessä oltu, kuin kummanki kansan ja heidän hallitsijainsa välillä entinen wiha ja kateus taaskin heräsi. He eivät yhteisistä astioistansa woineet millään lailla sopia keskenänsä; ja tästä syystä kului heiltä koko talwikausi mitättömissä riidoissa Sifelian saarella. Wihdoin saivat täältä kuitenkin lähteneeksi ja joutuivat kewäällä vuonna 1191 Afrikan puolelle, jossa käwiwät Afrikan nimistä kaupunkia piiritämään. Sitä oli muka, niinkuin entuudesta tiedämme, sikelalaiset Kristityt kauan jo ahdistaneet; waan kaupunki puolustitiin lujasti. Awuksi tulleiden ristirentäjien miesmäärä nousi aina kahteen sataan tuhanteen ja näitä vastaan ei kaupunki arwattawasti olisi pitkästä woinut puolustanda; mutta eri kansain välillä yhä wallitsewa eripuraisuus ja wiha oli Kristityiden kokeille haitaksi. Wihdoin sovitettiin siltä, että Englantilaiset ja Ranskalaiset wuorotellen kumpaisinkin eri päiwänänsä koettaisimat kaupunkia walloitella. Tästä kummasjakin kansassa herääwä jalo into ja kilwoitus vaikutti hiljantki sen, että Turkkilaiset, näiden pitemmän wastustamisen turhaksi, 12 p. Heinäkuussa vuonna 1191 luopuimat kaupunkiansa puolustamasta ja sowingossa antausimat Kristityille, kuitenkin sillä ehdolla, että kunkin kaupungin puolustajoiesta suotaisi rauhasa ja wapaana mennä mihin tahtonsa. Sitä vastaan ei kukaan heistä saisi muuta hywyttä wiedä kaupungista kansansa, kuin ne waatteet, jotka heillä oli päällänsä ja Ranskan ja Englannin kuninkaille tuli sulttani Saladinin maksaa aina kaksi sataa tuhatta kultarahaa sotakulunkia. Kuune

ämä sowingosumma suoritettaisi täytyi Saladinin Kristi-
tyille jättää suuren miesjoukon takaukseksi.

Näillä ehdoin sai nyt ristirentäjät Alkon kaupungin
waltaansa ja sen kautta pääsi aina toista sataa tuhatta
Turkkilaisien wangiksi joutunutta Kristittyä wapaaksi.
Sota-saaliin jakoivat Filip August ja Rikhard Leijona-
mieli keskenänsä, samoin kuin voitettun kaupungin halli-
tuskin jäi heidän käsiinsä. Enimman wallan anasti kui-
tenki Rikhard Leijonamieli itsellensä. — Rohdellen kaikkia
uskolaisiansa kopealla hlypeydellä, oli hän useinki käytöf-
sesään muiden wahingoksi wäkiwaltainen, ja wihastutti
sen kautta likimäisefkin sota-towerinsa. Warstinki kohteli
hän Saksalaisia semmoisella hlyenkatseella, että nämä aina
sittä asti pitivät häntä koko kansansa wihamiehenä, jonka
loukkaawata käytöstä halusivat ensi tilaisuudessa ran-
gaista. Ensisinkin oli mulla Rikhard tehnyt Saksalaiset
osattomiksi sotasaalista saattaen sillä heitä wahinkoon ja toi-
seksi kowasti häwäisnyt Leopoldo-nimistä Austrian ruhti-
nasta, josta jo viimeiksi kerroimme. Tämä jalo ja uljas
Saksalaisten päällikkö oli kaupunkia walloittaessa erään
linnoituksen ottanut haltuunsa ja sen torniin sotawierinsä
istuttanut. Tuskin Rikhard tämän kuitenki hawaitti, niin
karvoitti wäkijellä Leopoldon wäen koko paikasta ja otatti
pois hänen tornista heiluhan wirinsä, jota päälliseksi
wielä polki jalkainsa alla liassa. Herttua Leopoldo ei
tätä häwäistystä kyennyt täällä kertaa kostamaan. Hän
läksi joukkoneen koko kaupungista ja palasi alusta tulewaa
wuotta maahansa takasi. Häntä seurasi kaikki Saksalai-
set ja enin osa ristirentoon yhtyneistä Italialaisista;
sillä heitä kaikkia oli Rikhardin kowa ja itsewaltainen
kohtelu sywästi loukannut.

Omat uskollaisensa wierastuttaen luotansa, sopi Rikhardi
wihollisensa Saladinin kanssa paljoa waremmin. Luon-
teensa puolesta olikin molemmilla heistä paljon heimo-
laisuutta. Jalossa rohkeudessa oli toinen toisensa wer-
tainen, sen olivat usein jo kokeneet keskenään kiwaasti
tapellessa, waan kumpikin heistä oli monesti myös käy-
töksesään julma ja raakainen, jota paitse niin toinen
kuin toinenkin oli wallan ahnas ja ryöstönhaluinen.
Näistä syistä syntyi heidän keskenä ikään kuin ystäwyuden
kaltainen kunnioitus. Tosin terwehtiwät aika-wälistä aina
toinen toistansa terävän miekkansa tukkaimella, mutta
sillä wälin taaskin pitivät he sanansaattajain kautta rau-
hallista kanssäläyntyä ja lähettiwät monestikin kallita
lahjoja toisillensa.

Arwattawasti ei Ranskan kuningas tätä sotatowerinsa
erinomaista käytöstä hlywästynnyt, warstinkin kun Rikhar-

din wäsymätöin woima ja rohkea uskallus hänen oman
sotakunniansa muiden ristirentäjien silmissä pimitti tyf-
könänsä. Rolsempain kuningasten wälillä heräsi wanha
wiha ja kateus uudelleen, ja wihdoin käwi Ranskan ku-
ninkaasta koko täällä olonsa niin kamalaksi, että hän wä-
kensä kanssa päätti palata Europaan takasi. Syyt-
täen äkillistä eroansa heikon terweytenä päähän, jätti
hän sis Burgundion Hugo nimisen herttuan ja 10 tu-
hatta sotijaa Palestinaan, wieden muun joukkonsa sitä
wasten warustetuille laiwoille ja purjehti ensi tilassa
kotiinsa. Sitä ennen takasi kuitenkin walallisesti, ett'ei
hän Rikhardin poikessa ollen sodalla häiritse hänen
maatansa; sillä muuten ei tämä hänen lähtönsä suos-
tunut.

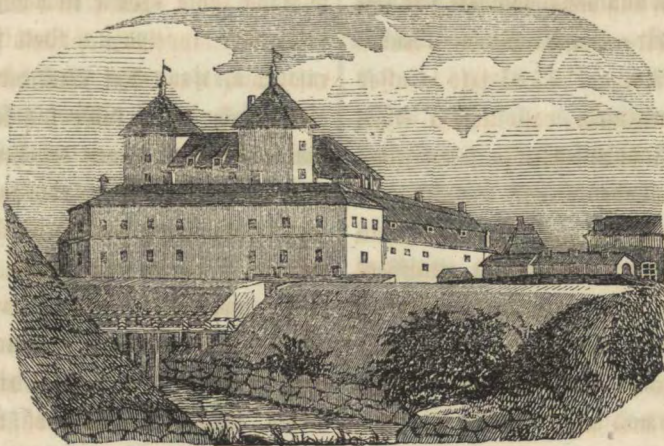
Sotatowerinsa Palestinaasta lähdettyä sai Rikhard
Leijonamieli rientämään edellensä ja tuli mainioista uros-
töistäan kohta kaikille itämaiden kansoille kuulufki. Sa-
ladin tuli tappelusssa voitettufki ja Rikhard läheni jo Je-
rusalemiä, waan nyt erosi hänestä edellä mainittu Bur-
gundian herttua joukkonensa ja heitä seurasi monta Eng-
lantilaisitakin. Omaan miehuuteensa luottaen ei Rikhard
tätä kuitenkaan hätäytynyt, waan taisteli tuttawansa Sa-
ladinin kanssa niinkuin ennenki; waikka hän tätä tehden
useinki oli hengen waarassa. Niin oli hän Joppe ni-
misen kaupungin tienoossa wähäisen joukon kanssa ym-
päriellä olewaa seutua tiedustamassa, kuin äkkiä hlywästi
kymmenen kertaa isompi Turkkilainen wäestö hänet saa-
wutti. Pelkäämättä antausi Rikhard näiden kymppuhun
ja tappeli ikään kuin hurjistuneena, tuhoten miekkalansa
jokaisen, sen häntä lähestyä rohkeni, kunne wihdoin kaikki
towerinsa yhtä waille olivat kaatuneet taistelussa. Tämä
ainoa jällelle jäänyt huusi nyt Rikhardia pelastaakseen:
„minä olen kuningas Rikhardi.“ Tämän kuultuansa
luopui Turkkilaiset Rikhardia ahdistamasta ja ottiwat
hänen jalomielisen towerinsa wangiksi. Petos tuli kohta
kylä tutufki; waan astasta tiedon saatua ei Saladin
kuitenkaan suuttunut, mutta kiitti Rikhardin urhoollista
pelastajaa, jonka nimi oli Wilhelm Bourkelle, koh-
dellen häntä kaikella kunnialla ja waihto hänet myöhem-
min wanha lunastettaissa kymmeneen Turkkilaiseen.

Wihdoin oli Rikhard jo niin etäälle ehtinyt, että Je-
rusalemi oli hänen nähtywisänsä; mutta nähden sen wal-
loittamisen wähhällä joukkonsa mahdottomaksi, löi hän
silmänsä koko seudusta pois, sanoen surullisesti: „kellä
ei uskallusta ole pyhän haudan pelastamiseen, hän ei
myöskään sitä nähdä ansaitse!“ — Kohta sen jälkeen
palasikin Alkoon takasi ja tefi Saladinin kanssa sowing-

non niin edullisilla ehdoilla, kuin suinkin oli mahdollista. Sen määräykset oli seuraavaiset. Turkilaisten ja Kristityiden välillä oli rauhaa pidettävä kolme vuotta, kuukautta, päivää ja tuntia, jolla aikaa kaikki ristirentäjien valloittamat kaupungit, niinkuin Antakia, Tripolis, Akko, Joppe ja muut paikkakunnat Välimeren ranteella tulivat jäämään Kristityiden haltuun. Näiden piti myöskin saada kaikissa pyhissä paikoissa käydä rauhasa ja kaiketta esteettä. Kuitenki lisäsi Rikhard Ranskalaisten harmiksi sen määräyksen, että kunni Pyhälle Häudalle aikovaisen pilkerin oli joko häneltä itsestään eli Jerusalemin nimi-kuninkaalta Henrikiltä matkapaissi otettava.

Tämän sota-lakon toimeen saatunsa läksi Rikhard Leijonamieli purjehtimaan kotiinsa, osaksi senki vuoski, että kuuli weliensä Johanau wieklaudella pyytävän Englanin wallan hallitusta käsiinsä; mutta matkalla ajoi hänet ankara myrsky Hadrian-lahden pohjaan aina lähelle Wenesian kaupunkia. Näin kerran käytyä, päätti Rikhard pilkeri-asussa waeltua Saffanmaan kautta kotiinsa; mutta sillä matkalla jontui hän wanhan wihollisensa herttua Leopoldon wangiksi, ja tämä jätti hänet Saffan keisarille, joka niin ikään wanhuudesta wihasi Rikhardia, ja monta aikaa piti häntä kowassa wankeudessa, kunne wihdoin Englannin kansa suurella rahajummalla lunasti urhoollisen kuninkaansa. —

Hämeenlinna.

Hämeenlinna, joka ijältään on Suomen linnoista toinen taikka Turunlinnan jälkeinen, on Birger Jarlin Hämsäläisten tukistettua vuonna 1249 heidän maahansa rakentama ja seisoo wähäisellä niemikkeellä Wanajaweden länteisellä rannalla. Maa linnan tienoossa on wetistä alankoa, juurikin entistä järwen pohjaa itänä, ja itse linnakin seisoo waan wähäisellä harjulla, josta päätää woihi, koko paikan olleenki ennen wanhaan saarena. Rakennus-muodoltaan ei linna eroa muista wanhanakuitista warustuksista, waikka sen ympärille nykyisempinä aikoina on uusia piirimuuria ja walleja rakennettu. Jopa kienee itse linnoituskin johonki määrään alkuperäisen muotonsa kodottanut. Sitä tiedetään muka kewaällä vuonna 1559 osaksi parannetun. *) Samoin korjuutti sitä kuningas Kaarle Kymmenes Kustawi taas aikauansa, koska Ruotsi ja Wenäjä käiwät sotaa keskenänsä,

ja sen jälkeen vuonna 1659 häwitti sitä hirvuihin tulipalo isoksi osaksi.

Kowempia piirityksiä eli muita mainiompia sodan kohausta ei Hämeenlinna ole kokenut muulloin, kuin vuonna 1523, jolloin sen Ruotsalaiset jotenk helposti walloittiwat Tanskalaisilta, joiden käsiissä se silloin oli, samoin kuin uistamat muutkin paikat Suomessa. Mlipäättänsä ei koko tätä linnoitusta näy pidetyn minään erinomaisen tärkeänä warustukseua, jota parhaite todistaa se, että wihollisen näihin sisämaihin sota-aikoina tunkeutuesse Suomen wäli useimmiten jätti linnan puolustamatta, ja ennemmin asettui wihollista wastustamaan johonkuhun luonnosta warustukseksi sopiwaan seutuun Hämeenlinnan takana. Niin tapahtui vuonna 1713 ja samate Ruotsin ja Wenäjän wiimeisessä sodassa vuonna 1808, jolloin jälellinen walta walloitti Suome. Parhaastansa on tämä linna aina waan ollut Hämeenläänin maaherrain asuutona, sekä muonan eli muiden sotawarustusten säi-

*) Suometar wuodelta 1853, N:o 18.

lytys-paikkana. Nykyänsä on se kaiken sotaisen arwonsa kadottanut, sillä koko linnaa ei enää käytetä muuksi, kuin wankien huoneeksi, jota pitse siinä, samoin kuin Turunki linnassa, samalla kertaa on pahantekijöiden ja irtonaisten maankultijoiden työ- ja oijennuspaikka. Wiime-aikoina on linnan ulkopuolelle ehkä kuitenkin samalle harjulle Suomen sota-wäkeä warten rakennettu kaunista ja kestäviä kartanoita.

Melkiät metsästäjät.

Suomalainen satu.

Owat orawa, kinnas ja neula hyvät ystäwykset. Riipi kerran tuosta aika ikäväksi heistä, niin päättävät lähteä metsälle. — Niin tehdäänki. Orawa ja kinnas käwewät yhdessä, waan neula kulkee erillänsä. On siitä hywän aikaa jo käwetty, eikä minkäänmoista ole saatuna, niin löytää neula wiimeinki — wesi-ropakon. Tämän löydettyään huutaa hän toisille:

„Di, oi orawaisen,
Kii'ä, kii'ä kinnahaisen;
Neula löysi löydön,
Sai saalihin!“

Toiset tulewat juosten sinne sitä saalista ottaakseen, waan kun neulan löydöksen näkewät, niin ihmeystywät sitä, kysyivät: „tämäkö sinulla, weikko, onkin saalista?“ — „Ka, tämä,“ wastasi neula, „eikös siinä ole kyllin jo?“ — „Woi, sinuasi mokoma, kuin meidät tänne tyhjän tautta houkuttelit,“ sanoi toiset wihoisnaan ja läksiwät kotiinsa, jättäen metsästäjän sillä erää siisensä.

Heitä seurasi neulakin; mutta huomenna lähdettiin uudestaan metsälle; ja orawa ja kinnas niinkään käywät toistensa parissa, waan neula kulkee yksinään. Käwellään, minkä käwellään taas, niin jo neula terwasannon löytää metsästä ja huutaa niinkuin ennenti toisille:

„Di, oi orawaisen,
Kii'ä, kii'ä kinnahaisen;
Neula löysi löydön,
Sai saalihin!“

Towerit juoksawat katsomaan kuni wiimeinki, toiwoen hywällekin saalille pääsewänsä; waan kun terwasannon kelsiwät, pistää turha tulonsa heidän wihasensa; ja orawa ja kinnas käywät neulaa löymään senlaisesta petoksesta, kun ihan tyhjän tautta heidät kutsui luoksensa. — So-wittiinhan astalta wiimeinki ja kuletin kaikki kolme metsästä kotiin; orawa ja kinnas yhdessä, neula yksinään.

Ma'attiin siitä yö ja joutui toinen päivä taas, niin tuumitaan metsälle lähteä uudelleen, saalis kuin yhä oli saamatta. Jo sowitzaan astalta, ja kuletaan kolmannesti kotoa; orawa ja kinnas yksissä, neula heistä erillään. Eiwät kuitenkaan löydä toiset nytkään mitänä; waan neula yksin käwellesään seisautuu suurelle aukialle suolle, siinä kaiken katsoo ympärillään, niin näkeepäs hirwen suolla syömässä. Tuskin hawaitti nyt sen, niin pistihen korttehen sydämeen sulkelasti, ja hirwi siitä söi hänet kortteen keralla suuhunsa. Neula siten tuli hirwen watsahan, waan kun sinne kerran pääsi, niin ulappas tuosta hirwi-raukkaa ehtimiseen pistellä. Tätä ei hirwi kaukaa tietänyt, waan waiwui maahan kellelleen ja kuoli siihen, kun kuolikin. Sen kelsittyään pujottelihe neula watsasta pois ja alkoi iloisansa huutaa, huhua:

„Di, oi orawaisen,
Kii'ä kii'ä kinnahaisen;
Neula, löysi löydön,
Sai saalihin!“

Gundon toiset kyllä kuulivat, waan pelkäsiwät nytkin petosta, sanaen toinen toisellensa: „kun toiwosimme neulalla jotakin saalista olewan, niin totihan lähtisimme, waan ehkä nytkin walehtele.“ Tätä tuumiessaan saivat kuitenkin ääntä kohdin kulkemaan ja pääsiwät paikalle, kussa hirwi oli kuoliana. — No, siitäkös ihastuttiin nyt! Neulan saalista kinnas katso, orawa osoitteli, eikä tiennyt toinen, ei toinen mihin mennä, kuhun saada ilosta, ihmehestä. Sanoo silloin neula heille neuwoiksi: „minä kun saalitin sain, niin käykää te nyt keittämään; se olkoon teidän toimenne.“ — Neulaa kuuli kinnas ja orawa, ja toinen sai terwasannon pillkomaan puuksi toinen wettä kantamaan rapakosta, josta keitos saatiin li-hawa. — Sen pituinen se.

R i e m u.

(Muualta).

Riemua miksiä luulet?
taiwaan ruskoa näätkö,
Kuinka se sammuu saloon,
kultana kuohu mereen.
Niin on riemuki; muistiin
muuttaa; sieltä se loistaa
Suurina juhlina waan,
aattopyhillä palaa.

Helsingissä.

Suomalaisen Kirjallisuuden-Seuran Kirjapainossa.

Painoluwan antanut: L. Heimburger.